

Цетиње, 18. јануара

Рат се наставља.

У име Балканског Савеза Бугарска је јуче Турској отказала примирје.

Пред Чаталцом стоји наредна бугарска војска, да са својом вјерном савезницом братском српском војском послје 48 часова обнови борбу и полети на Цариград.

На Цариград! — једнодушна је жеља Бугара, Срба и Грка.

На Цариград! — одговор је Турској, која је два мјесеца којекаквим изговорима варала и балканске краљевине, и велике европске силе.

На Цариград! — одјек је нестрпљења огорчених армија балканских краљевина.

На Цариград! — одмазда је неактивним, међусобно завађеним Великим Силама, које су својим водњикавим дипломатским фразама и формулама потпомогле Турску да се извлачи.

На Цариград, дакле, да се коначно пречисте рачуни с остатцима варварије на Балкану, коју због међусобне зависти и пакости не могаху истјерати много силније и старије државе од балканских краљевина!

Балкански савезници дали су цијелом просвијећеном свијету видне и неоспорне доказе о својем такту, великом стрпљењу и самопрегорењу. Показали су много обзира и према побјеђеној Турској, и према неутралној Европи. Турску не истјераше из Европе, ма да су то лако могли учинити још прије два мјесеца, а европске велике силе и њихове савјете не одбацише, ма да су унапријед могли бити увјерени, да им од Европе, подвојене у два закрвљена тора, у данашњим приликама слаба може бити помоћ и противу — побјеђене Турске!

Пуна два мјесеца балканске краљевине стављаху на искушење своје стрпљење и осјећања својих народа, својих поносних храбрих војника.

Песлаше своје заступнике у Лондон да преговарају о миру са Турском, и ако их је петвјековно искуство научило, да се са варварином не може дипломатизирати, док год потпуно не буде бачен под ноге суда правде и истине, оличеног у топовима, митраљезима и пушкама савезничких трупа.

И за све то вријеме отезања и заваркивања војске Балканског Савеза поднашаху неописане муке неизвјесности. А војска наше отаџбине и војска и марина Грчке још су поврх тога, у јеку примирја, непрестано ратовале са вјероломним непријатељем, којем ништа није свето, који ништа не поштује до бруталне силе.

Одозго је као награда за стрпљење и мирољубивост дошла и

сува штета на политичком и дипломатском пољу. Дала се прилика и потребно вријеме за увлачење непозваних у балканске послове и за стварање пројекта за једну нову државу на Балкану, на штету старијих културних.

Једну жртву, у крви својих синова, балканске краљевине до закључења примирја принијеле су слободи — другу, такође тешку и скупу, за вријеме трајања примирја, приносиле су Европи, њеним интересима и општем миру.

Шта се још може од њих тражити, осим ако не то, да, у интересу некаква свјетског мира, који је постао опште ругло, уступе Турској натраг све земље, које су од ње освојиле балканске војске!

Балкански Савез извршио је своју дужност часно, јуначки и мудро: дужност према слободи и цивилизацији, дужност поштовања према моћним просвијећеним европским државама.

Пошто Турска неће потпуно да призна балканске побједи, а Европа, бојећи се себи и својем миру и својим касама, нема снаге да Турке принуди на послушност, — то сад Балкански Савез има да изврши нове двије дужности: да мир са Турском потпише у Цариграду, и да се не обзире више на жеље Великих Сила да се не продужава проливање крви.

Нико нема више образа да што замјери Балканском Савезу. Сва је Европа тражила од Турске да уступи Једрене. Турска није послушала, већ ударила у спрдњу нудећи само половину Једрена. Сад ће Балканске Краљевине саме нађерати Турску да послуша побједитеље и Европу.

Продужавајући рат, Балканци се сада боре и за један захтјев цијеле Европе.

БОЛ ЦРНОГОРЦА У АМЕРИЦИ

Час проклети они био
Кад ме талих зли наведе
Те за руку несретњег
У они ме крај доведе!

Бог праведни проклео је
Мога пута грешне стоне
Да илуће тобож течем
У дубоке рудоконе.

А кога сам оставио
И гдје ми је домовина?
Сјећа ли се она мене,
Несрећњег свога сина?

А што би се и сјећала
Када сам је оставио
И ако сам свуд и свагда
Појзи душом вјеран био...

Препарих се у даљини
Америка мињах да је.
Много ближа — Бог убио
Предалеке шепе краје,

У које се, ево, мучих
Да корину стечем хлеба
Па ми пару не зарадох.
Давно, кад ми пара треба!

Овдје немам пријатеља
Да позајми из дарује,
Син бездушне Америке
Милосрђа глас не чује.

Но, ме гледа и чуди се
Мојој муци, мом вапају —
Ови људи — благо њима!
За завичај бол не знају.

А ти боли најтежи су
Што их срца људска носе,
Они често очајање
Па и саму смрт доносе.

Ја, сиромаш, син слободе,
Сад се туђом земљом вијем
Да камени путни трошак
Гдје заслужим и добајем;

Па да крепем: За онамо,
Гдје ме жеља вуче стара,
Међу браћу, под барјаке
И код мога Господара!

Ал' и ту ме, несретника,
Гони, бера тадих зао
Да не пођем гдје бих радо
Мој мучени живот дао.

Ех, немој ме, домовино,
Проклињати ради Бога,
Но, ми вјеруј да нијесам
У помоћ ти доћи мога!

Без ерестава и начина
Што имају сретни људи,
Већ милоспа спрема мене,
Црна Гора — мајко, буди!

И ти, Краљу, не срди се,
Не прокунти чедо твоје.
Моје мисли и молитве
Све уз тебе вјерно стоје.

А ви, сретни Црногорци,
Што сте тамо — благо вама!
И живијем и оцима
Погинулим у биткама!

Но је тешко јадном мени
Чам океан нас раздваја —
Звјезда је моја тамна —
Вама као адем сјаје...

Немојте ме прекорити
Што не дођох у бој тамо,
Неправдни случај, браћо,
Сметнуо је мене само,

Да не дођем и дуг плаћим,
Дуг љубави, отаџбине.
За њу мило, син њен вјерни
Рад би био да погине...

А бојеви, које тамо
Ви чините на све стране
Ја их чујем, ево овдје —
У јадисе ми срца ране;

И глас чујем Господара
Како кара и милује
Војника му срца храбра
Цегоног му пуне струје.

Ах, да хоће океан се
Којим чаром заледити,
Како бих се радо пјешке
Пут вас хтно уштити

Том равнином, том даљњом
Све бих трча' без одмора
Би ми магнет љубав била —
Ужељена Црна Гора.

Ох, како бих загрлио
Све то тамо — Боже свети —
Она брада, она крша,
Оне горе и врлети;

Онај барјак и јупане
Над којима он се вије,
Које сунце бојне славе
Усрећене данас грвије

И саатко бих загрлио
Оно циле куће старе,
Срећне куће што нам даје
Намешите Господаре;

Оног младог Ђазаа Петра
Који први топ опали
Метком тижем Црногорци
Свем Балкану знак су дали —

Да по братском договору
Огњаче се борба света
И моћ Турске у Европи
Уништи се једном клета!..!

А када се ја то сврши,
Поносите Црна Гора
Значајем ће својим стећи
Насрџача и златнора.

По тешко ће бити њима,
Јер дигнута у облаке
Рани она у њедрица
Витезове и јупане

У савезу који с Богом
С громом, муњом у висоте
Довануће душманима
Кад хоћете, амо хоте.

Дак о том магповењу
У прилике будем боље
И ја срећан да изидем
На то пово бојно поље.

Бој око Широке Горе

Турци и опет сузбијени у нападу

Мурићани, 16. јануара. — У 11 сати прије подне напали су Турци на наше позиције испред Широке Горе, саму Широку Гору и лево-крилну колону. Напад је вршен живом пушчаном и артиљерском ватром с Тарабоша и других позиција. Непријатељ је имао намјеру да поврати позиције, које је овдје дана изгубио. Наступање непријатељске пјешадије спречиено је пушчаном и митраљешком ватром с наше стране, а ванредно добро потпомогнута артиљеријом. Бој је трајао до 4 и по сата по подне скоро без прекида. Турци су били сузбијени с осјетним губитцима. Ми смо имали два мртва и осам рањених.

Мурићани, 17. јануара. — Јучерашњи турски покушај да учине згодан испад противу наших позиција испао је на њихову велику штету, јер данас нијесу показали ни најмањег знака да што предузимају. На цијелој линији био је потпуни мир. Вијест, да су преговори о миру прекинути и да ће се рат наставити, изазвала је код трупа овог одреда одушевљење те с нестрпљењем очекују напад на Скадар, циљ наших операција.

Обнова рата

Преговори су прекинати

Лондон, 16. јануара. — „Рајтер“ јавља да је Грујић у три сата послје подне предао Решид-наши ноту савезника, а затим је отишао у министарство иностраних дјела да копију исте уручи Греју. Нота савезника гласи: Пошто су пуномоћници од обуставе радова конференције мира узалудно у току три неђеље очекивали одговор отоманских пуномоћника на њихово потоње тражење, а како догађаји који су се збили у Цариграду, изгледају им да отклањају сваку наду да ће се доћи до закључења мира, то су, на своју велику жалост, принуђени да изјаве да преговори отпочети у Лондону 16. децембра

пр. г. прекидају се 28. јануара 1913. Докуменат су потписали сви делегати балкански, почевши с Даневим.

Велике силе према Турској

Беч, 16. јануара. — „Фремден-блат“ констатује, да су тројни савез и тројни споразум сагласни у гледишту да ако нови турски кабинет не усвоји жељу изражену у заједничкој ноти, то неће моћи рачунати на потпору велесила.

Обнова непријатељства

Софија, 17. јануара. — Генерал-лисимус Савов упутио је војсци дневну наредбу, у којој се вели: пошто се преговорима о миру утврдило да непријатељ неће да уступи ни стогу земље, које смо нашим побједоносним војскама освојили, то се припремајте за нове побједи и докажете непријатељу и цијелом свијету да Бугарска заслужује више обзира. Министарски Савјет наредио је главном армијском квартиру да откаже од сјутра примирје.

Турска мисија

Цариград, 17. јануара. — Предсједник сената Ферид паша отпутовао је у иностранство.

Шта говори турска нота

Цариград, 17. јануара. — Генерал Шукри, командант Једрена произведен је за првог дивизијског ђенерала, а командант Скадра Хасан Риза за бригадног ђенерала. Тврди се, да ће порта у свом одговору, који се има предати на подне, предложити за Једрене границу линијом Тунџе, остављајући Бугарима дио вароши. Што се тиче острва, то она четири острва која се налазе пред Дарданелима морају остати Турској, а за остала порта је вољна да им да аутономију као Либану и Самосу.

Предан Портин одговор

Цариград, 16. јануара. — У 4^{1/2} у вече предан је одговор Порте Палавићинију.

Примирје отказано

Цариград, 17. јануара. — Примирје је отказано. У одговарајућој ноти Порта предлаже граничну линију којом се оставља Бугарској десна обала Марице. Што се тиче острва која доминирају Дарданеле Порта то питање оставља велесилама. Порта изражава наду да ће велесиле одржати обећање о финансијској потпори и да ће јој дати царински мајоритет.

Непријатељства ће отпочети

Софија, 17. јануара. — *Примирје је отказано почевши од седам сати у вече, непријатељства ће дакле отпочети у 7 сати у вече у понедјељник.*

Турска и велесиле

Цариград, 18. јануара. — Око подне министар иностраних дјела дошао је пред амбасаду аустроугарску да преда ноту, у толико један официр, брат великог везира, који је ту очекивао два сата, приђе аутомобилу и рече неколико ријечи министру, на што се исти вратио на Порту. Неколико минута прије тога велики везир је био посјетио Палавићинија. Дипломатски кругови налазе да је нота Портине помирљива и предусретљива спрема великих сила, али држе да последије отказа примирја нота остаје без дјјства, пошто непријатељства имају отпочети у понедјељник. Портини званични кругови изјављују, да и последије истека рока отказа примирја, Турци неће напасти него се само бранити, ако савезници буду напали први. Министар иностраних дјела предао је ноту у два и по подне Палавићинију. Нота је била враћена да се додају неколико ријечи.

Делегати у Лондону

Лондон, 18. јануара. — Изасланици Скулдис, Веснић и Поповић

остаће још неко вријеме у Лондону, како би одржали везу са министром иностраних дјела и амбасадорима. Бугарске интересе заступаће Маџаров. Неколико изасланика вјероватно да ће присуствовати краљевом пријему 4. фебруара. Веницелос ће отпутовати у суботу преко Париза, Беча, Биограда у Солун. Мијушковић, одмах иза пријема отпутоваће директно за Цетиње. Данас ће турска мисија отићи код Греја да му захвали на гостопримству владе инглеске и потпори у преговорима о миру. По саопштењу одговора Портине, Данев је изјавио представнику „Рајтера“ у име свију савезничких мисија, да турски одговор не може дати основицу за поновна преговарања. Једрене и острва морају се уступити, иначе се преговори не могу обновити; осим тога то се уступљење има учинити прије почетка рата, јер први избачени метак измијениће наше услове. Прије него што је учинио ту изјаву Данев је био код Греја. Јуче су се амбасадори бавили само разграничењем Арбаније и положајем створеним прекидом преговора.

Србија о прекиду преговора

Биоград, 18. јануара. — „Самоуправа“ вели: Ушљед револуције у Цариграду Балканци су једино прекидом могли избјећи да се преговори не отегну у недогледност. Одговорност за то без сумње пада на Турке.

Бугарска и ратни дописници

Софија, 18. јануара. — Према наредби главног квартира војним кореспондентима неће се дозволити да прате операције војске у новој ратној фази. Влада је наредила да се обустави свако кретање возова пред Једреном.

Бугарска за ратне оштете

Париз, 18. јануара. — Министар финансија Теодоров изјавио је сараднику „Тана“, да ће Бугарска остати при свом тражењу ратне оштете, јер је у рату изгубила 25.000 војника. Бугарска има 550.000 војника, те како је Турска принуђава да држи тај број војске, то ће морати платити односни трошак. Савезници ће у начелу узети на себе дио отоманског дуга, али не могу пристати на арбитражно одређивање. Према Тодорову, они би могли узети 400 милиона

Русија о рату

Петроград, 18. јануара. — „Биржевија Вједомости“ доноси интервју са једним руским дипломатом, који вели: Русија одобрава уношење Скадра и Јањине у састав нове Арбаније, евентуално заузеће тих вароши не би ништа у томе погледу измијенило. Главне задаће руске дипломатије биће да доведу у сагласност интересе Словена са онима великих сила, да се избјегну компликације европске и локализира рат на Балкану, ако се обнови.

Обнова рата и велике силе

Келн, 18. јануара. — „Келнске Новине“ доноси из Берлина: Прекид преговора означава тактичку демонстрацију савезника, који су може бити мислили да ће отлучити велике силе да изврше пресију у Цариграду, али велике силе нијесу вољне, да чине нове кораке. Велике силе очекују одговор Портин. Изгледа, да ће одговор дати основицу за преговоре између Порте и великих сила. Жалити је што Балканци немају исто толико стрпљења колико и велике силе. Међутим рат је избјежим, ако се одговором пружи основица посредујуће акције.

Генерал Савов и обнова непријатељства

Цариград, 18. јануара. — Генерал Савов упутио је из Димотика Махмуд Шефкет паши шљедећу депешу: пошто су преговори у Лон-

дону прекинати, то ми је част извјестити вас, сходно чл. 4 протокола примирја, да ће се непријатељства обновити 4 дана последије овог акта т. ј. у идући понедјељник у 7 сати у вече. Шевкет паша ја одговорио да је ноту узео на знање.

Турска и обнова непријатељства

Цариград, 18. јануара. — Министар ун. дјела депешом је извјестио власти унутрашњости да је примирје прекинуто те се власти позивају на чување реда и спречавање лажних гласова, који би могли узбуђивати духове.

Велике силе и Балкан

Амбасадори у Лондону о Балкану

Лондон, 17. јануара. — „Рајтер“ тврди, да су амбасадори на њиховој данашњој сједници расправљали арбанаско питање; такође и економске и финансијске проблеме проистичуће из освојења турских земаља од стране савезника.

Бугарска и Румунија

Ријешење бугарско-румунског питања

Букурешт, 16. јануара. — Одговарајући на тражење Румуније, изасланици Мишу и Данев сложили су се да саставе протокол, у коме би била наведена тражења Румуније и уступање Бугарске, на тај протокол да се поднесе кабинетима у Софији и Букурешту. Тај ће се протокол проучити у Букурешту и резултат проучавања послужиће као основица по којој ће се доцније расправити то румунско-бугарско питање.

Нови захтјев Румуније

Лондон, 17. јануара. — На данашњем састанку утврђен је протокол између Данева и Мишу, у коме су изложена мишљења с обје стране. Велико огорчење влада у бугарским круговима због доданог тражења Румуније тим више, што је исправка граница већ у начелу била ријешена. Румунија сад тражи линију која полази из Тутрукана, мјеста на Дунаву, 20 миља на запад од Силистрије, а излази на Балчик на 20 миља сјеверно од Варне. Румунија осим тога тражи гаранцију за аутономију школа и црква куцовлашких у крајевима, који буду припали Бугарској.

Потписан протокол

Букурешт, 18. јануара. — Протокол, кога су саставили Мишу и Данев односно тражења Румуније и уступање Бугарске, потписали су оба преговораца и отправљен је у Букурешт.

Два демантија

Ко је инспирисао преврат у Турској

Биоград, 17. јануара. — Управљајући кругови држе да не треба приписивати озбиљно схваћање вјестима извјесних листова, да је цариградски државни преврат подготвљен Њемачком или Аустро-Угарском.

Аустрија и Румунија

Беч, 17. јануара. — Побјина се вјест протурена неким листовима да између Румуније и Аустро-Угарске постоји тајни уговор.

Пројект Хоморула

Одбијен пројект у лордској кући

Лондон, 18. јануара. — Лордска кућа одбила је пројект Хоморула за 326 гласова против 69.

Значај Словенства на Балкану

— Рат и свесловенска идеја —

Софијски „Дневник“ истиче у уводном чланку значај победе балканских хриш-

ћанских држава над Турском. Само је, вели, требало 20 дана, па да сине истина: да су саме балканске државе биле кадре извршити оно, што кроз толики низ деценија не могаше да постигне европска дипломатија ни европске Велике Силе. Оне су без туђе помоћи ријешиле балканско питање и мачем пресејекле гагрену Турске, тај извор свеколиких зала и пакости. Данас се са свих страна кличе Балканском Савезу. Они, који су пророчали слом савезничких армија, данас су увјерени о трулости турске војске, којом су они администрирали. Они, који су плашили балканске државе статусом квоа последије побједничког рата, кличу данас искрено и великодушно: Узмите, то вама припада. А они, који су пошто по-то жељели да се Балкански Савез разбије и растури, данас су увјерени о његовој непоборности и чврстоћи.

Писац овога уводнога чланка за тим нарочито подвлачи да је Балкански Савез створила словенска мисао, па према томе ова је мисао, у самој ствари, и главни фактор у овом балканском рату, у коме је петвековна отоманска империја срушена и смрвљена. — Пет пуних вијекова мучили су се европски политичари и војсковође око извршења задатка, који се састојао у протјеривању Турака из Европе. Радиле су на томе државе, од којих је свака понаособ већа од свих Балканаца укупно. И ето тај задатак славно ријешиле југословенски мали народи. Овакву оцјену дају балканским побједима Словени велике Русије и Аустрије. Ми смо им, завршује писац, дубоко захвални и можемо их увјерити, да су балкански народи у садашњем рату исковали здрав и так штит Словенства, под којим ће закриљем свесловенска идеја у чијој будућности светковати своју побједу.

Турска нечовјештва

— Писмо једног војника —

Путујући 6. новембра из Киркилисе према Чорлу—Чаталици с резервном војском, били смо сасвим изненађени, кад нађосмо ову грозну слику, која је остала од бјежеће турске војске. Овдје није био рат, овдје је било грозно клање и покољ. И најокорелији инквизитор, да види ову слику, осјетио би големи бол.

На цијелом путу налазили смо куршуме и ратне справе, које су остале од бјежеће турске војске. Земљиште је ископано од топовских граната. Много је кола, топова остављено на путу, јер их Турци нијесу могли са собом узети. Једном ријечи, све су бацали, што су имали са собом, да узмогну лакше бјежати.

Мој пук се помиче врло полагао и тешко, јер је пут одвише благан и не престанце пада киша. Ходемо по блату у Бунар Хисар, где је 7. новембра био онај велики сукоб између наше војске и 150.000 турске армије, које су у 3 дана биле разбијене и протјеране према Лиле-Бугас-Чорлу. Слика, коју сам видео овдје, даје ми сасма јасан поглед у бој кроз та 3 дана. Мртви трупови још након пет дана нијесу у великом дијелу били ни помакнути.

На први поглед ја сам мислио, да су овдје у мјесто кише, падали комади људи, руке, ноге, главе, различите ратне справе: различити комади од волова и коња, одјела итд. итд. Све ово ми учини такав угасак, да сам увјерен, да нећу више никада у свом животу видјети таквих призора, ако и будем још присуствовао у којем рату.

На многим нашим рањеницима и мртвима су одрезане руке, уши, ноге и други дијелови. Уопште такво мучење не може човек ни помислити.

На југу од Бунар-Хисара готово су сва села изгорјела, а становници убијени на најзверскији начин. Ако хоћете знати имена свих запаљених села, изволите узети пред себе карту европске Турске и пренишите сва села једренскога вилајета и ви нећете погрјешити, ако их сва узмете као срањена са земљом.

Приближили смо се селу Ајвали — 8 км. на сјеверо-западу од Лиле-Бургаса. Да је у ово село дошао највећи непријатељ Словена, смисловао би се на ове недужне жртве. Старци и мала, сасма мала дјеца, бијашу натакнути на колне, а руке им бијашу одсјечене. Носећим се женама извађен плод из утробе, прси су им биле одрезане и смјештене на друго мјесто. Младе су дјевојчице од 6—10 година најнечовјечански истезане пошто су им очи извађене и метнуте на друго мјесто, руке су им изрезане на комаде итд. И на концу као апотеоза свих злиба, сви остали живи становници су били затворени у цркву, коју су Турци запаљили и сви су хришћани унутра изгорели...

И све то врши редовита турска војска по заповиједи њихова заповиједника. Ово је, надамо се, конач онога система покоља на Бугарима, започетог, 1876 године у Бугарској.

Дечић и Врањска Гора

— Изјава на писмо Зећана —

У 103. броју „Сетињског Вјесника“ од 30. новембра налази се и „Писмо Зећана о заузимању Врањске Горе“.

Пошто је ту дотакнут и автор дописа, „Побједа на Дечићу и Тузима“, нек ми буде дозвољено рећи још неколико ријечи о тијема бојевима.

Автору тога дописа, који је писао одмах после пада Тузи, био је циљ истаћи значај заузимања Дечића; и задаћу северне колоне, коју је водио бригадир Велиша Лазовић. Наравно, није ми ни на крај памети дошло да потцењујем ма чије јунаштво, а тим мање јунаштво храбрих Зећана, у које се не може ни најмање сумњати. Што нијесам поменуо и Зећане, то просто долази отуда, што у моменту, кад сам писао тај допис, нијесам знао потајности боја на Врањској Гори.

Автори или автор писма опротивљавају ваљаност моје тврдње: „Заједно са Тузима и Шипчаником пао је Хум и Врањска Гора“. Али ја сам тврдио још више у томе допису на име да „с ђаодом Дечића, пали су Тузи и Шипчаник“; чега се и данас не одричем. То је у осталом јасно за свакога, ко ма и летимичан поглед баци на те позиције. Дечић је и стратегијски и тактички кључ свих позиција у Зети. Ту спада и Милеш, Рогам, Врањска Гора и Хум и све куле у зетском пољу. То су знали, разумије се и у главном штабу зетског одреда, за то су тамо и послали најбоље трупе, које су часно и витешки извршиле свој задатак, што чини част и вођама и вођенијема, и онијима што су их упутили и целокупном црногорском оруђу.

Тим се, дакако, не може и не смије омаловажавати јунаштво оних трупа, које су дјествовале против позиција у пољу.

Али тврдња садржана у пасусу: „Шта више, може се рећи, да су крвавим освојењем Врањске Горе пали Шипчаник са Тузима и Хум (курсив автора или автора писма о заузимању Врањске Горе) и ако је наравно тај пад предаја и иначе био у великој припреми, те је отимање Врањске Горе на јуриш пошљедна кап у већ дотле пуној чаши, не може се никак о одржати. Наивно је тврдити да је Врањска Гора узела Шипчаник са Тузима. „Мали поток у виши увире.“ С Врањске Горе или ма с које позиције у пољу није било могуће узети Шипчаник са Тузима, нити би се узео ни са силама, бар са 1/3 већијема од непријатеља на Шипчанику. То је тако јасно за свакога, ко је видио те позиције, да не треба трошити ни једне ријечи на доказивање.

Од тога, опет велим, ни у колико не страда јунаштво трупа, које су у пољу дјествовале, а још по најмање јунаштво Зећана. С једним треба бити на чисто: с падом Дечића — пали су Шипчаник са Тузима. То су били гробови оног часа, кад се на Дечићу залепршао побједоносни крсташ Краља Николе.

Још једна напомена. У колико се ја сјећам, бој на Врањској Гори продужавао се још у 7 1/2 сати, 1 октобра, а бијели баријак изнесен је на Шипчанику у 8 с. и 40 м. Не могу тачно тврдити кад је заузета Врањска Гора, али је то свакако био дан а не „осврт“, како се у писму тврди. Што се тиче капитулације Хума, то је било око 4 сахата послје подне, 1. октобра, а не „наредне ноћи“, како допис тврди. Толико за сада, а надам се, да ће у брзо доћи вријеме кад ће се о свему томе опширније писати.

Автор дописа „побједа на Дечићу и Тузима.“

Од Ђаковице до Призрена

— Нарочити извјештај нашем листу —

Ђаковица, децембра

Освануо је диван зимски дан, пун ведрине. Сунчани зраци и ако косо падају ипак загријали земљу, те се подигла пара, рекао би човјек, да то није шеснајести дан мјесеца децембра, већ септембра. Од снјега нигде ни трага; лишће са кестенове горе, којом је метохиска равница по где где обрасла, полако пада; али се већа количина држи још на гранама, те жуга његова боја измамљује путнику Бранкову пјесму: „Лишће жути веће по дрвећу; лишће жуго доље веће пада“.

Боже мој! Ала су туристе најзадовољнији људи на свијету... Командант мог батаљона поручик Стеван Драговић, ја и његов брат Шћепан, кренули се да видимо наш царски Призрен, јер се нијесмо могли стрпети и срцу своје одољети, да овде у Ђаковици презимимо, а да не видимо огњишта синога Душана, да не видимо ту романтичну Шару планину и не обиђемо крме где је Краљевић Марко испицао из „дећена“ вино.

Као што рекох, дан када смо се кренули из Ђаковице — диван и топао, коњи добри, коњаници хитри, поље пукло — крај му се не види, помисао, да нам

коњи газе друм, којим је често шарао носио Марка, — а још боца грчкога коњака, — све нас то толико овеселило, да сам помислио: ја сам дочекао један од најсрећних дана у животу и зато би било таман сада да умрем...

Још у почетку, чим смо изашли из вароши, јездили смо по путу (друму), који није ужи од 200 метара, јер одједанпут крену по 100 воловских кола упередо и групом, тирајући разни материјал, те будући је земља подводна на много мјеста и пут се одмах створи чим једанпут прође неколико кола преко ливаде.

Ми коње окренули поред тог широког пута и, као што рекох, изванредно одушевљени пјевамо разне пјесме; врапчићи по трновином жбуњу цвркују, мелодија лишћа успављиво шушти, Арнаучад код оваца у фрулама свирају — једном ријечи прави рај и рајско задовољство... Често бисмо понављали онај Господарев стих: „Онама онамо, да виђу Призрен, та то је моје дома ћу доћ“; старина мила, тамо ме зове ту морам једном оружан поћ“.

Поглед би ми привлачила бијела села украшена високом мунаретима на ђамијама. Села нијесу као код нас, већ читави градови, јер у једном селу груписаном има од двије до три хиљаде кућа. Куће су високе и од тврдог материјала озидане, а прозори невјероватно мали и испрекрштаним дрвеним или гвозденим шинкама.

На свакој кући има по два реда мазгала (пушкарица) за гађање изнутра, што је знак да су се они увијек крвили између себе, јер је код арнаутских племена још и данас највећи разлог и закон — сила и оружје, а испаштање кривица — крвна освета, од које наједанпут падну десетак носила.

Између арнаутских има по где-где и која српска кућа, коју би познао по томе, што су јој прозори већи и нема оних шинчица на њима, као и по томе, што су махом од слабијег материјала и мање — знак сиромаштине.

Обично су им села до воде (ријеке), јер ова равница највише оскудијева у камењу и шумама.

Што се воде тиче, мислим да оволика равница, која од Рожаја, па до Призрена има у дужини три дана хода, нема никаква друга толико ријека и извора, као ова.

Њу пресијецају, као змије извијугане ријеке: Бистрица Дечанска, Крсна, Бијели Дрим и Призренска Бистрица.

Села на овој равници земаљској површини изгледају као острва у мору; ријеке — морске струје, а кола и остали предмети, што се пољем крећу, као ванори и лађице.

Пројасмо тако велики дио ове равнице, док наједанпут у једној великој глибовини поклекну коњ под поручиком, и засади се до грла; ја скочих преко оног чуда од блата, да му поможем курталисаги се, те и мене и њему чизме добише одмах другу боју, без икакве масти и четкања.

Опрасмо оно благо на једној барици па продужисмо уз један каменити брежуљак, кад с оне стране по лијевој руци, подиже се на Дриму велики каменити мост са три окна, сличан Везировом мосту код Подгорице. По зиду и малтеру судећи овај је мост између најстаријих грађевина у овим крајевима. Како ми је причао један овамошњи учитељ, легенде кажују, да је тај мост зидао свети краљ Дечански, ради пролаза к манастиру Дечанима. Зову га „Швањски мост“. По њему ивицама не би, лаше подигнуте никакве одбране, а на средини је уздигнут у виду тупога угла, те се морадосмо скинути с коња. Извише њега пробија се Дрим кроз двије велике камене клисуре и литице, које са страна бијаху урасле у бријег и обрасле церовом и кестеновом гором. Вода се ковитла пробијајући кроз такве лиглице као Вардар кроз Демир-Калију. Србијанска војска III позива (постарији људи у народној ношњи) с обе стране моста становаху у малом окну од моста, који бијаше кров тог њиховог стана, заштитник од вјетра с двије стране.

Са источне стране одмах до самога моста становаху у ново начињеној кули око двије чете Србијанаца. Дјучије сам се распитивао зашто је та караула ту направљена. Казаше ми да су то Младотурци подигли, те им је била финансијска стража, која је узимала на свака кола три гроша, а на путника по грош, који преко моста прође. Гледајући равна и плодна поља, а покрај пута све саме њиве засијане озимом пшеницом и пјевајући по коју пјесму — јахали смо тако, до заласка сунчаног. Таман сунце сједе за сњежне врхове Проклетија и својим златним зрацима промијени бијелу боју западним облацима, те их у црвенкасто рухо обуче, а ми се нађосмо на подножју једног пристраног села. Пред каменом авлијом високог чардака, којој бијаху врата широка, од дебelih хрстових штица, које већ бјеху скоро сасвим иструле, питасмо војнике, који даваху во-

ловима сијено: „Има ли ту каквог хана“. Казаше нам, да је то био хан „крчмарице Маре“ и за успомену на ту крчму тадању, да је наредио њихов командир чете, те су донијели вина доста из Призрена за продају. — Чувши то, одмах уђемо унутра. Чардаку је доњи спрат од камена зидан и могамо одмах примјетити по зиду и вратним дирекцима од природно отесаних плоча, да је зид врло давно зидан.

Уза саму капију с лијеве стране изван авлије бијаше громорадно неправилно отесани камен „биљекташ“, који озго већ бијаше гладак, а на сриједи локваст. Горњи спрат је од чатле, којој дирекци бијаху од хрстовине као и под кроз који се могаше доље све видјети, јер га бијаху сишци изјели и готово ослабило, да падне.

Уђосмо у камару. Поздрависмо се са поручиком и осталим војницима, који бијаху ту. Поручник је био у народној ношњи (шумадинској). Човјек крупан и благ, а на лицу му увијек израз задовољства. Одмах нареди, те дође боца вина од два литра. Вино природно, врло укусно. Дође и мезе од кобасица, које војници бијаху из Призрена донијели. Мало по мало, боца за боцом, ми се прилично понанисмо. Одмах сам зазодио разговор о самој згради, у којој пијемо, с намером; да видим хоће ли потврдити ону ријеч, да је баш ово хан крчмарице Маре. Он са задовољством исприча, како је чуо од мјештана овог села и другог народа, да је то збиља хан „крчмарице Маре“, гдје је Краљевић Марко уз бурета црвенога вина, па залогом овнујскога меса и погледа крчмарице Маре скрајао планове за херојства, која је починио у одбрану сиротиње раје.

Онда нам се вино, још више услади, а за успомену на Марков суд, којим је пио вино, почесмо и ми пити вино демеџаном од дванајест кила. У томе нам донесоше и богату вечеру, гдје између осталог бијаше лијепа пита, коју бијаше поручику послала на дар у част мусафира, једна — по казивању богата и врло лијепа — була удовица.

Пошто смо прије вечере, уз меза све вино попили, јер другог пића ту немаше, то нам вечера би лијепо мезе за даље пиће.

Изређали смо се нас 15 друга, сви по један пут са наручивањем оне плетењаче. Онда ухватисмо српско коло уз милозвучне звуке тамбурице, да се „кула из темља љуба“ од скакања хитријех момака.

Најслађе бих се насмијао, кад би они зајевали: „А ој Дрина, Дрина, Дрина, тешко Турцима са Србима“.

Кроз пиће у оном одушевљењу пало је и доста топлих здравица Балканском Савезу, појединим владарима и војсковођама.

Затим смо послали у јутро нас рано пробудише, те се опремисмо на кола војна, а коње остависмо ту, јер у Призрену нема мјеста за њих, пошто има око 30 000 коња србијанских.

Одатле до Призрена нијесмо могли видјети ништа, јер бијаше магла.

Чим дођосмо у варош, одсједосмо у хотел „код Цара Душана“.

Ручасмо и пописмо по мало вина у друштву гостољубивих српских официра, а у томе се и магла растури, а кроз прозор нам уљеже дивни сунчани зрак, који на мене учини особити утисак, јер ми се учини, као да је три дијамантских одблесака...

Предложих да изађемо на град, одакле ћемо најбоље видјети варош.

Послушаше ме, и ми тројица, са још два официра и два мјештана, које нам нађе келнер, да нам објашњују, кренусмо пут града. Ишли смо за десет минута равном улицом, којом се једва прогурасмо од војске и свијета. На све стране видиш богате трговине, занатлиске радионице и друго, а паде ми нарочито у очи: књижара и фотографска радионица.

Из равне упутисмо се уз једну стрмену улицу, право навише пут града, у којој бијаху све само српске куће, јер су Турци Србима били одузели у равнини куће и имања, те су се ови морали настањивати више вароши у страну. На мени војничка униформа осим зимског капута, чизама и капе црногорске. Видјећи ми дјечаци сабљу (коју ми је бригадир Вешовић у Ђаковици даровао за војничке врлине), а виде да официр нијесам, загледаху ме, па би зовнуло по које оца: „Тата, видиш сваки Црногорац носи сабљу. Бога ми ћу и ја да идем у Црну Гору, да ми дадну сабљу, те да посијечем онога Амега, што ме све био и плашио“. Ми бисмо се насмијали слушајући такве разговоре Српчета са оцем на ћепенцима.

Док изађосмо на врх брда прилично се ознојисмо. Одмах уђемо у град, где послје 523 љета онег стајаше српска војска која нас уљудно поздрави. За мене чујем гдје разговарају: „Онај је болан почасни официр, као што су наши резервни официри, а иначе су грађански чиновници“.

Ја чисто не знам шта најприје, да видим и где да станем. Просто ми се чини да је сан и да ћу се одједанпут обрести на другом мјесту, те појурим, да се поспнем на сахат кулу, на врх бента од града. Уз дугачке виуугаве степеннице пењемо се полако и на крају послје неких 10 минута изађосмо горе.

Прво, што ми привуче поглед, бијаше велико дрваво звоно, на коме стајаху цифре: 1808. г. Дакле, одмах послје устанка Карађорђевог ливено и ту послано на дар српској цркви, но клети варвари нијесу дали, да и једанпут позове хришћане на молитву, већ су га намјестили да им казује вријеме, а нијесу ни помислили — можда — да ће им то исто звоно откуцавати дванајести час њиховог господарства у Призрену.

Погледах варош. Кровови сви од тигала. Одмах падну у очи велика мунарета на ђамијама, којих имаше 28. Варош велика, пала у равнину као у тепсију, а пресијеца је ријека Бистрица, која од великог клања стоке за војску и на касапницама ивицом њеног корита бијаше сасвим крвава, те ме подсјећаше на ондашњу Бистрицу из народних пјесама, када се крајем ње сабљама царство дијелило, а главама међе постављале. Гледајући српску коњицу, гдје са вјежбања из поља језди и укрца у варош у двојне редове пјевајући:

„Док је српских официра,
Неће Турска имат' мира“.

Чујући умилне и гласне звуке војне музике, гледајући непрегледну равницу, која је простире почињући одавде испод Шаре, па пут Косова, Ђаковице и Пећи, а знајући да стојим на мјесту, које је свето за сваког Србина, опијен миљем и занесен у радости зајеваш пјесму, која бијаше израз мојих осјећаја:

Весели се, сјени Душанова,
Заиграјте кости Лазарева,
Јер Призреном Срб влада понова;
— Гдје сте виле сестре Милошеве!...

Докажите побратиму своје,
Шта је његов Србин учинио;
— Отели смо душманину злоче,
Што је негда силом задобио!

Кажите му за једног Србина,
На Косову, што од мача паде;
— Педесет је сад турских љешина
Остануло на бојне ливаде.

Нека мирно сан вјечити спава,
Са његова оба побратима,
Јер јунак Српство доста дава,
Који не би уступили њима!...

Чим доврших пјевање, оно ми се душевно задовољство претвори у неку тугу и очи ми се заводљеше, јер бијаху угледале задужбину славних Неманића — цркву Св. Петке, са три кубета, гдје се на средњем уздиже високи суруљаст мунар, као на ђамији. Дакле, рекох, засузише ми очи, јер погледах онај мунар на српској богомољу; помислих, шта је могао и морао тријети јадни српски народ за 523 године, од оваких варвара! Тугу ми „овећа и то кад ми показа сапутник, гдје је био двор Цара Душана — угледах велику авлију, до саме Бистрице, а у подножју брда у коме стојимо, на средини вароши, — и у авлији велика ђамија, са златним полумјесеком на мунарету. Испред ђамије ми показа мали ваљкасти магацин покривен цингом, а како ми рече, испод ње је плоча. Свега то бјеше сачувано, од грађевине двора Душанова, јер зид бијаше здрав а онај исти, који је тада зидан. Ту кажу, да је била царска библиотека и оставница других ствари. На том магацину врата бијаху мала и гвожђем окрвана, а прозорчићи узани.

Пошто прегледах варош, са сахат куле, као највишег узвишења, сиђох доље у град, кад али и Стеван, са она два официра, понели се на балат од града и посматрају. Попех се и ја код њих, одакле угледах пут Шаре, уз ријеку Бистрицу, на једном бријегу између клисура мали град. Казаше ми да је то прави град Цара Душана, а овај што смо на њему стајали, да су Турци зидали одмах по заузећу Призрена. Пођосмо онамо преко страна крчаником путем и за 15 минута стигосмо у овај град. Зид од њега изванредно добро и „под фасадом“ озидан. Уз њега се виде рушевине од цркве, јер је цар често лети ту ишао и Богу се молио. Испод града хучи ријека Бистрица, која нагло са Шаре жури, да се у равнини тихо текући одмара. Гавранови гачу, орлушине у пећинама клисура и литица грађу, а по који весели дјечак путем пјевајуца. Прислушах, замислих се и у задовољству рекнух:

Вјетар пири, Србија се шири,
Шаром наши пјевају пастири...

Окренувши се Шар—планини, видјех високе сњежне врхове, а између њих по које мање брдо копно, а обрасло густим четинарима. Помислих: баш је погодна онај, који је то име надио овој шареној планини. Испод нас доље, ниско од прилике 600 метара, поред воде чува чобанине овце и свира у фрули. Одмах ме потсјети на Милоша Чобанина и чисто ми се прислушну одјек звона „у коме је бремце од хиљаде“.

Срце ми бијаше пријенуло, за ово ледно камење од рушевина, да бих чисто жељније ту остао цијеле ноћи, него у хотелу, на перјаном душеку. При поласку са овог светог мјеста суза радосница скотрља се низ моје блиједо лице...

За успомену и ја и поручник Стеван узесмо по један камичак од малтера, који се претворио у камен.

Кад се повратисмо у хотел, већ се лампе ужише и ми са 5—6 србијанских официра почесмо се опорављати чашицом коњака, уз разговор о нашим заједничким побједама.

Вук Ђ. Гојковић—Богићевац

Дневник

Отпутовао. Његово Величанство Краљ отпутовао је на Ријеку, одакле ће на Груду код војске.

Јубилеј Софије Петровне. Приликом своје двадесетпето годишњице просвјетног рада у Црној Гори начелница овдашњег Дјевојачког Института Софија Петровна Мертваго добила је многобројне честитке са свих страна. Од руске царице Марије Феодоровне добила је ово својеручно писмо:

„Софија Петровна“.

„Позвала сам Вас 1888. године на дужност начелнице Маријинског Института на Цетињу, који стоји под Мојим покровитељством — на данас, пошто је истекло 25 година откад сте ступили на ту Вашу дужност, а у знак правичног признања Ваших очигледних заслуга, које сте стекли трудно и вјешто руководећи Институтотом, радећи на развићу и процвату тога нада све кориснога просвјетнога завода, — ја сматрам пријатном дужношћу да Вам за тако успјешан Ваш труд и Ваше прегнуће, изразим Моје дубоко и топло признање.

„Остајем Вама стално благонаклона. Марија“

Од предсједника руског министарства добила је овај телеграм:

„На данашњи значајни дан двадесетпето годишњице ваше службе молим Вас, да примите моју најискренију честитку и жељу, да још дуго година останете на челу завода, који сте Ви Вашим радом довели у тако сјајно стање двадесет и пет воспитаних енергија кћери пријатељских и сродних нам балканских народа служе живим свједоком Вашег плодотворног рада и достојно увјенчавају Ваше напоре.

„Примите такође моју честитку на монаршку милост која Вам је указана. Сазонов“

Исто тако је добила из руског министарства просвјете и овај телеграм:

„Подносим Вам искрене честитке у дан Ваше 25 годишње службе на челу Маријинског Института, Први департамент моли Вас да изволите примити, Високоуважена Софија Петровна, најбоље жеље за Ваше здравље и срећу на многоја лета.

Више-Директор
Књаз Турбецкой

Предавања о Црној Гори. У великој сали „Ураније“ у Бечу, држао је ових дана бечки писац Алфред Лангер једно предавање о свомим доживљајима у балканском рату, у коме је он учествовао мјесеца октобра, новембра и децембра прошле године и то у нашем логору. Он је у свом предавању, између осталог оцртао и дворски живот у Ријеци. Мали замак на Скадарском Језеру био је за вријеме трајања рата позориште крупних дипломата и војних догађаја. Често су ту до дубоко у ноћ трајали савјетовања са дипломатским заступницима балканских држава и са командантима, који су у највећој хитној долазили са фронта, да се са Краљем посавјетују о важним ратним операцијама. У истини Краљ Никола је задржао за себе највишу војну силу. Сам замчић је необично прост. Споља, својом жутом бојом са зеленим жалузацима личи на једну споредну зграду у шеенбрунском замку. Улази се одмах у главну салу у приземљу, гдје Краљ обично обавља државне послове. С лијево стране се налази мала, тако звана соба за музику, у којој је поред дужег зида стајао пијанино, чија је клавиатура била покривена. На потном путу лежао је клавирски извод Вагнеровог „Сигфрида“. Он је био отворен код интродукције у други чин. Причали су ми, вели Лангер, да је Престолонашљедник Данило сједио за клавиром и свирао кад му је дошла заповијест да се крене трупима. Он је одушевљен обожавалац музике Рихарда Вагнера, па ни у озбиљне дане није постављао своје уживање у музици. Разумије се, за вријеме рата није се ни тако дирке.

Лангер у свом предавању, прича и епизоде из овог рата.

Барјак Бошка Југовића. „Политика“ пише: „У манастиру Студеници, у риз-

ници за чување старина, налази се и данас крсташ барјак косовског барјактара Бошка Југовића. Он је од плаве свиле а ушљед дугог трајања, свила је почела сама собом распадати тако, да је по ивицама већ искрзан. Тај је барјак врло слабо и познат у нас због тога, што се манастир Студеница слабо и посјећује. Зато би га сада, кад косовске слике поново оживљују, требало пренијети у наш народни музеј, гдје би га сваки могао видјети.

У исти мах застава Бошка Југовића могла би се популарисати и на овај начин: Сад ће се радити медаље за показану храброст у овом рату, па би се снимак Југовићевог барјака могао изградити на једној страни медаље. На тај би начин била представљена духовна веза јунака из пронасти српског царства и јунака из ослободилачког рата“.

Нови усељенички закон у Америци. У петак је кућа репрезентатива, како се из Нју-Јорка јавља, примила нови закон о усељевању у Америку. Закон повисује главарину од четири на пет долара. Паробродарска друштва, која ма на који начин потичу на усељевање, биће подвргнута строгим казнама. Умоболни, слијепи и тјелесно слаби искључени су од усељевања. Сви параброди за усељевање морају имати американске љекаре, болничарке и инспекторе. Ако их капетан спречава у вршењу дужности, плаћа пароброд дневно хиљаду долара глобе. Усељеници за које се три године након искрцања дозна, да су осуђени на најмање годину дана робије, или против којих се у то вријеме поведе поступак ради раније почињеног злочина биће искључени. Усељеници морају знати читати на свом материнском језику, но то је ограничено на четрдесет у саобраћају најобичнијих ријечи. Изузетак чине жене. Пријатељи усељевања узалуд су настојали да ублаже строге одредбе овог закона.

Да ли на Солун или на Битољ. „L'Illustration“ доноси: Од Кожана могла је грчка војска ићи било пут Битоља или Солуна. Са строго војничкога гледишта требала је ићи на Битољ, да помогне Србима очистити Македонију од турских чета, које су овдје сачињавале средиште, а затим поћи на Солун. Али с политичког гледишта, насупротив, требало је прије свега Солун заузети.

Грци су према овоме потонем гледишту и поступили. Свом сином пошли су на Солун, а само 6.000 послали су на Битољ. Овај одред није могао далеко продријети, јер се Турци према њему истурили 16.000 посве нових, свјежих војника. Насупрот, тому, главно им је успјело, јер су већ 9. новембра (по новом) 1912. у Солун уишли.

Напомена. У чланку г. Вукашиноваћа „Поводом мораторијума“, који је изашао у 3. броју нашег листа стоји: „закупцу се не даје право...“ а треба да стоји „закупцу се даје право...“ Ова се погрешка поткрала при преписивању чланка и зато писац моли читаоце, да ову исправку приме к знању.

Посвећено Српској Омладини

Самсон јаки и Солумун Мудри
Подлегоше сабљи љубоморства,
Они сабљи а ми вјеровању.
У зло се је јаво заљубио,
Прекиде се коноп теразиди,
Сва небеска врела застадоше,
Са средине свода небеснога;
Све звијезде крају прибогоше,
Од љутине небо се потресе,
Здрак сунчани поче се бркати,
Кад виђесмо на криво болану.

Жели мајка видјети сина
Калај му је торбу поклонил,
А штап сами кроз планину тражи,
Сабљу части на клин објесио,
И петрахиљ лажни врга насе.

Ми смо за вас клетва постанули,
Ми идемо да земље миримо.
Ко би за нас грдно промислио,
Нек с'удари шаком преко зуба.

Куд гођ гледа све мисли за торбу,
Куку кући ће ће је пунити,
Један сјаши а други узјаши,
Многи граду темељ почињаше.

О судбини, много л' од нас тражиш
Како да смо дјеча Агарова,
Будни овда изједну је вуци,
Овом чахом многи наздрависше,
Сласт јој никад испит' не могаше.

Погрешница уласком улази,
Грешник за њом на најпрва врата,
Хоће мјесец да замјени сунце,
Који земљи земљу претпоставља.
Сунце образ правога човјека,
Кога оком не мож' погледати;
Народи су исто као жито,
Зеленило младост му представља,
Зријевање прелаз на млађага.

Петар узео, Мармарто дијели,
Играју се Алкат и Асурим
Крв се грешна мрзне у ривалу.

Данас може боље но икада
Човјек копат' раке ујанику,
Чуват' челе од змију очину.

Нијеме нам пјесме остадоше
С нијемим у гроб лијегамо,

Небо рађа, земља закопава,
Нашом судбом свијет задовољан.

Ма да горе нијесу високе,
Ода свуда на њих муње хите,
Па када се о брда разбију
Тада веле да су с' отровале,
Наши предци витезови слави,
Плодна ј' ова земља са јунаштом.

Славни Краљу народа витешког,
На Горици кад се развојисмо,
Да нам дио не даде из ока,
Досад бисмо свисли: од памети.

Видак Р. Васковић.

Љубимци Европе

— Још један листак о Арбанасима —

Дови Мурићани, 10. јануара

И ако удаљени од поште, ипак у нашим логорима допру по које новине, из којих видимо да се „хумана“ Европа из петних жила упела, да својим љубимцима — дивљим разбојничким Арнаутима створи аутономну државу, па са својим захтјевима иде тако далеко да тражи чак и Скадар са околином, око којег се пролило толико драгоціене црногорске крви, у оквиру те на силу бога створене државе. Ко су и какви су ти Арнаути за које се она толико заузела, од многобројних примера навешћу само један.

16. октобра прошле године прва чета батаљона љуботињског, у којој сам био као редов, и још двије чете батаљона: доњо-цеклинског и љешанског, добиле су наредбу да пријеђу Бојану близу њеног ушћа у море и заузму брдо Мали Реч, на којему се налазио један непријатељски топ са неколико регуларне турске војске и Арнаута. 17. у зору прелазећи под заштитом једног пољског топа Бојану, при самом брду код села Луварс, непријатељ је осуо живу топовску ватру, а Арнаути су на нас из села љуцати љотунима, и то љуцкама које су били од нас добили. (Доцније пролазећи туда нашли смо много љоломљених берданка). Кад смо пријешли Бојану, љохватили их и стијеснили. љобацали су љушке и њиховим нагласком љочели викати: „живи Краљ Никол“ и срећом само су ту ранили два војника.

Шта су ови Арнаути били заслужили свакоме је јасно, али великодушје наших војника било је толико, да им нијесу ништа учинили, већ су доцније спроведени у главни штаб. Непријатељ са осталим Арнаутима после кратког одупирања побјегао је, од којих је један дио побијен, а један дио са једним потпуно исправним брдским топом, већом количином муниције, коња, шатора и другог заробљен је.

Ето, на такве и сличне начине су Арнаути у овом рату заслужавали своју независност, а Европа им много боље учинила да даде аутономију толиким милијонима просвјешћених Словена, који то својом културом и прошлешћу потпуно заслужују, а да се окине једног дивљег народа као што су Арнаути, који немају ни примитивне културе, немају своје историје, шта више немају ни своје азбуке; а љоготово да се окане онога што је било и што остаје српско!

Јован П. Радоман

Српске побједe

— Спјев гуслара Петра Перуновића —

Боже мили чуда големога:
Свадише се балкански краљевци
Са султаном царем од Стамбула,
Око царства и око земаља
Краљевци му траже ђедовине,
Све по реду земље Душанове,
Али султан ни абера нема,

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА
ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ
НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ у својој кући
дунавска улица бр. 10.

У Српству највећа трговина и радионица за српске православне цркве, наиме: одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадионица, кивота, кандила, петохлебница, полилеја (боке цветови), целиваћа на лиму, икона на платву и на артији и т. д. Израђују се барјаке, заставе за певачка друштва, од најдобротворних до најскупоцених, везене са златом и свилом. Призната радионица као науса-вршеница, иконостаса, Христових гробова, певница и т. д. добра радионица свештеничких хаљина и велики избор шешира, камилавки и појаса. Све радионице и трговина налазе се у савременој кући а сваку наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. — Велики и богато илустровани ценовник шаљем на захтјев бадава.

Адреса за наруџбе:

Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidek)
Europe Hongrie бр. 29. п.п. 17,30